न्यानां कुर्य्यात् कट्टनरोपणे। न च सारप्रदानन्तु तृण-मात्रन्तु शोधयेत्"।

अथ धान्यनिस्तृणीकरणम् "निष्पन्नमपि यद्धान्यमकृत्वा तृणवर्जितम्। न सम्यक् फलमाप्नोति तृणक्षीण कृषिर्भवेत्। कुलीरभाद्रयोर्म्मध्ये यद्धान्यं निस्तृणं भवेत्। तृणैरपि तु सम्पूर्णं तद्धान्यं द्विगुणं भवेत्। द्विवारमाश्विने मासि कृत्वा धान्यन्तु निस्तृणम्। अथ पाकविहीनं हि धान्यं फलति माषवत्। तस्मात् सर्व्वप्रयत्नेन निस्तृणां कारयेत् कृषिम्। निस्तृणा हि कृषाणानां कृषिः कामदुघा भवेत्"।

अथ भाद्रे जलमोचनम् "नैरुज्यार्थं हि धान्यानां जलं भाद्रे विमोचयेत्। मूलमात्रन्तु संस्थाप्य कारयेज्जलमोक्षणम्; भाद्रे च जलसम्पूर्णं धान्यं विविधबाधकैः। प्रपीड़ितं कृषाणानां न धत्ते फलमुत्तमम्"।

अथ धान्यव्याधिखण्डनमन्त्रः "ओं सिद्धिः, गुरुपादेभ्यो नमः। स्वस्ति, हिमगिरिशिखरात् शङ्खकुन्देन्दुधवलशिखरतटात् नन्दनवनसङ्काशात् परमेश्वरपरमभट्टारक महाराजाधिराजश्रीमद्रामभद्रपादा विजयिनं समुद्रतटावस्थितनानादेशागतवानरकोटिलक्षाग्रगण्यं खरतरनखरातितीक्ष्णहस्तमूर्द्धलाङ्गूलं लीलागमनसमुद्धूतवातवेगावधूतपर्व्वतशतं परचक्रप्रमथनं पवनसुतं श्रीहनूमन्तमाज्ञापयन्ति अमुकग्रामे अमुकगोत्रस्य श्रीमतोऽमुकस्य अखण्डक्षेत्रे राता भोम्मा उदा गान्धिया भोम्भी गान्धी द्रोढ़ी पाण्डरमुखी महिषामुण्डी धूलिशृङ्गा मण्डूका इत्यादयः तालजङ्घाः चटकशुकसूकरमृगमहिषमूषिकवराहपतङ्गादयः सर्व्वे शस्योपघातिनो यदि त्वदीयवचनेन न त्यजन्ति तदा तान् वज्रलाङ्गूलेन ताड़यिष्यसीति। ओं आं श्रीं ह्रीं नमः"।

मतान्तरे धान्यव्याधिखण्डनमन्त्रः "ओं सिद्धिः, गुरुपादेभ्यो नमः। श्रीरामचन्द्रचरणेभ्यो नमः। स्वस्ति, हिमगिरिशिखरात् शङ्खकुन्देन्दुधवलशिलातटात् नन्दनवनसङ्काशात् परमेश्वरपरमभट्टारकमहाराजाधिराजश्रीमद्रामभद्रपादाः कुशलिनः समुद्रतटावस्थितनानादेशागतवानरकोटिलक्षाग्रगण्यं खरतरनखरातितीक्ष्णहस्तमूर्द्धलाङ्गूलं लीलागमनसमुद्धूतवातवेगावधूतपर्वतशतं परचक्रप्रमथनं पवनसुतं श्रीमन्तं हनूमन्तमाज्ञापयन्त्वदः, अमुकग्रामे अमुकगोत्रस्य श्री अमुकस्य अखण्डक्षेत्रे भोम्मा--भोम्भी--पाण्डरमुखी-गान्धी-धूलिशृङ्ग्यादिरागच्छलेन त्रिपुटी नाम राक्षसी सप्त पुत्रानादाय विविधविघ्नं समाचरन्त्यवतिष्ठते, इदं मदीयशासनलिखनमवगम्य तां पापराक्षसीं सपुत्रबान्धवां वज्रदण्डाधिकलाङ्गूलदण्डैः खरतरनखरैश्च विदार्य्य दक्षिणसमुद्रे लवणाम्बुधौ खण्डशः प्रणिधेहि, यद्यत्र त्वया क्षणमपि विलम्ब्यते तर्हि त्वं केशरिणा पित्रा पवनेन मात्रा चाञ्जनया शप्तव्योऽसीत्यन्यथा नाहं प्रभुर्न त्वं भृत्य इति ओं घ्रां घ्रीं घ्रः"।

इमं मन्त्रं विल्वकण्टकेन केतकीदले लिखित्वा मुक्तकेशेनादित्यवारे क्षेत्रस्यैशान्यां शस्यमध्ये मञ्जरीषु बन्धयेत्। पाटान्तरञ्च लिखित्वाऽलक्तकेनैतन्मन्त्रं शस्येषु बन्धयेत्। न व्याधिकीटहिंस्राणां भयं तत्र भवेत् क्वचित्"।

अथ जलरक्षणम्। आश्विने कार्त्तिके चैव धान्यस्य जलरक्षणम्। न कृतं येन मूर्खेण तस्य का शस्यवासना। यथा कुलार्थी कुरुते कुलस्त्रीपरिरक्षणम्। तथा संरक्षयेत् वारि शरत्काले समागते।

अथ कार्त्तिकसंक्रान्त्यां नलरोपणम् "घटप्रवेशसंक्रान्त्यां रोपयेत्तु नलं तथा। केदारैशानकोणे च सपत्रं कृषकः शुचिः। गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च शुक्लवस्त्रैर्विशेषतः। पूजयित्वा नलं तत्र पूजयेद्धान्यवृक्षकान्। दधिभक्तञ्च नैवेद्यं पायसञ्च विशेषतः। ततो दद्यात् प्रयत्नेन तालाष्टिशस्यमेव च"। तत्र मन्त्रः। "बालकास्तरुणा वृद्धाः सन्ति ये धान्यवृक्षकाः। ज्येष्ठाश्चापि कनिष्ठा वा सगदा निर्गदाश्च ये। आज्ञया भीमसेनस्य रामस्य च पृथोपरि। ताड़िता नलदण्डेन सर्व्वे स्युः समपुष्पिताः। समपुष्पत्वमासाद्य फलन्त्वाशु च निर्भरम्। सुस्था भवन्तु कृषका धनधान्यसमन्विताः। रोपयित्वा नलं क्षेत्रे मन्त्रेणानेन च क्रमात्। धान्यवृद्धिं परां प्राप्य नन्दन्ति कृषका जनाः। नलन्तु घटसंक्रान्त्यां क्षेत्रे नारोपयन्ति ये। विषमा बन्ध्यपुष्पाश्च तेषां स्युर्धान्यजातयः"।

अथ मार्गे मुष्टिग्रहणम्। "ततो मार्गे तु सम्प्राप्ते केदारे शुभवासरे। धान्यस्य लवनं कुर्य्यात् सार्द्धमुष्टिद्वयं शुचिः। गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च नैवेद्यैर्धान्यवृक्षकान्। पूजयित्वा यथान्यायमीशाने लवनं चरेत्। ततस्तन्मस्तके कृत्वा सम्मुखं शीर्षकान्वितम्। न स्पृष्ट्वा कमपि क्वापि व्रजेन्मौनेन मन्दिरम्। सप्तपद्यां ततः पादं दत्त्वा मुख्यनिकेतने। प्रविश्य स्थापयेत्तत्तु पुष्पगन्धादिपूजितम्। न मुष्टिग्रहणं कुर्य्यात् कदाचिद्घटपौषयोः। श्रेष्ठो मुष्टिग्रहो